

Sanja Petrović Todosijević,
*Za bezimene. Delatnost UNICEF-a u
Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji 1947–1954,*
INIS, Beograd, 2008, 213 str.

У издању Института за новију историју Србије се недавно појавила књига Сање Петровић Тодосијевић *За безимене. Делатност УНИЦЕФ-а у Федеративној Народној Републици Југославији 1947–1954.* у којој је ауторка, кроз делатност једне велике међународне организације, заправо истражила положај деце као друштвене групе у првој деценији постојања социјалистичке Југославије. Иако су још од 60-их година прошлог века детињство и одрастање велика и важна тема светске историјографије, српски и југословенски историчари су се децом као социјалном групом бавили тек узред, па се ауторка нашла пред великим изазовом – требало је, наиме, готово искључиво на основу архивске грађе, реконструисати делатност Уницефа, обрадити положај деце у ратом разореној земљи и осветлити крупне друштвене проблеме и сопљонополитичка искушења и заокрете који су обележили период 1947–1954.

УНИЦЕФ је са радом у Југославији почео новембра 1947. године потписивањем Споразума о сарадњи између Међународног дечијег фонда и Владе ФНРЈ, дакле у време када се комунистичка Југославија налазила у „чврстом“ совјетском загрљају. Југословенске власти су у почетку сарадњу прихватиле невољно, исказујући велико неповерење према УНИЦЕФ-у. Раскол са СССР-ом, радикалан спољнополитички заокрет, блокада са Истока, као и лоше економске и здравствено-хигијенске прилике у земљи су натерали југословенске комунисте да своју „антиимперијалистичку“ реторику ублаже и до почетка 1949. године у потпуности редефинишу своје односе са мисијом Међународног дечијег фонда, који ће постати главни савезник власти у борби против свеопште здравствене и хигијенске заосталости. Ипак, делатност УНИЦЕФ-а у Југославији је била тесно повезана са бројним тешкоћама. Разореност путне и железничке мреже, мањак превозних средстава, непостојање магацина за складиштење робе, недостатак квалификованог и способног људства, неефикасност и тромост бирократије, неспособност месних народних одбора, полицијски надзор над страним службеницима, али и бројне злоупотребе и малверзације, отежавали су рад Фонда и утицали да помоћ у храни и одећи, на које су трошени милиони долара, не стигне увек до оних којима је била намењена. Ипак, кроз Програм допунске дечије исхране, Програм сировина за обућу и одећу, Кампању изградње млекарске индустрије, Програм аутомобила и других превозних средстава, Програм борбе против туберкулозе и Програм ендемијског сифилиса, УНИЦЕФ је успео, и поред свих потешкоћа, да помогне у делимичној модернизацији југословенског друштва, пре свега у изградњи здравствене службе и санирању тешке санитарне и хигијенске непросвећености и заосталости.

Монографија Сање Петровић Тодосијевић је настала као резултат обимног архивског истраживања у Архиву Србије и Црне Горе, Архиву Министарства иностраних послова и Архиву Јосипа Броза. Ауторка је користила грађу из 18 фондова, чланке објављене у *Политици* и *Борби* и консултовала релевантну домаћу и инострану историографску, социолошку и психолошку литературу. Овако широко постављено истраживање је, уз критичко и аналитичко читање докумената, довело

до тога да монографија о делатности УНИЦЕФ-а „надрасте“ свој првобитни оквир и постане знатно шира студија о историји детињства и одрастања у земљи која је покушавала да крчи свој посебан социјалистички пут у бољу будућност, али и о немару и (не)функционисању државног и бирократског апарата у друштву у коме је појединцима, само декларативно, у запаљивим партијским паролама и говорима, обећаван нови и праведнији свет, једнакост и бољи живот.

Мр Ивана ДОБРИВОЈЕВИЋ